

ZAPIS UZ SVEČANOST OTKRIVANJA POPRSJA
MARKA MARULIĆA U BRATISLAVI
24. SVIBNJA 2006.

Ivo Sanader

UDK: 821.163.42-052 Marulić, M.

Između Hrvata i Slovaka postoji obostran osjećaj dubokog i iskrenog prijateljstva, utemeljen u povijesnim vezama, slavenskoj bliskosti, sličnosti hrvatskoga i slovačkoga jezika, kao i u paralelno razvijanoj narodnoj volji da nakon višedesetljetnog eksperimenta u višenacionalnim zajednicama stvorenim poslije Prvog svjetskog rata obnovimo svoje samostalne države. Takav odnos naših dvaju naroda i naših dviju zemalja još više potvrđuje i učvršćuje činjenica da su obje zemlje, i Hrvatska i Slovačka, domovine našim nacionalnim manjinama. Slovaci u Hrvatskoj i Hrvati u Slovačkoj zaista jesu most suradnje, razumijevanja i prijateljstva. Status jedne i druge manjine danas je zadovoljavajući, premda ih u jednom i drugom društvu treba u potpunosti afirmirati. Valja reći dakako i da su aktualni politički odnosi dviju zemalja na najvišoj razini, čemu pridonosi vrlo intenzivna razmjena susreta državnih vodstava. Nije naodmet spomenuti i činjenicu da je sadašnji predsjednik Republike Slovačke Ivan Gašparović podrijetlom Hrvat. Na razini predsjednika vlada susreti su, što u bilateralnim posjetima što u multilateralnim prigodama možda i najintenzivniji. Premijera Mikulaša Dzurindu koji je vodio slovačku vladu u dva mandata, nešto manje od punih osam godina, što je svojevrsni rekord u postsocijalističkim odnosno tranzicijskim zemljama, a danas je vođa oporbe u slovačkom parlamentu, upoznao sam još na početku njegova prvog mandata, na zagrebačkom susretu na vrhu zemalja Srednjoeuropske inicijative. Bio sam tada na dužnosti zamjenika ministra vanjskih poslova. Od tada je naše partnerstvo polako prerastalo i u istinsko prijateljstvo. Ono se posebno očitovalo u vremenu u kojem sam voljom hrvatskih birača nakon pobjede na državnim izborima u studenome 2003. preuzeo časnu i odgovornu dužnost predsjednika hrvatske Vlade. Usput, obojica smo i kao predsjednici srodnih stranaka, HDZ-a i SKDU-a, sudjelovali na gotovo svim važnim manifestacijama

udruženja europskih narodnjačkih, konzervativnih, demokršćanskih stranaka – Europske pučke stranke (EPP). O tim sam našim odnosima, susretima, međusobnoj potpori u međunarodnim poslovima napisao uvodni tekst u Dzurindinoj knjizi *Gdje ima volje, ima i puta*, objavljenoj u hrvatskom prijevodu 2006, u izdanju zagrebačkog *Golden marketinga*. Ovdje ću spomenuti samo jedan zajednički projekt koji smo ostvarili u vrlo kratkom roku nakon postignutog dogovora, a u svezi je i s povodom ovoga teksta.

Hrvatska manjina, potiskivana u bivšoj komunističkoj Čehoslovačkoj, doživjela je svoju afirmaciju u Slovačkoj – a doživljava je sve više i u Češkoj – tek nakon nestanka komunizma s europske političke scene. Međutim trebalo je proći petnaest godina do realizacije tj. izgradnje Hrvatskog kulturnog centra i muzeja u predgrađu Bratislave, u Devinskom Novom Selu. Dugo se ta ideja i stara želja slovačkih Hrvata provlačila bratislavskom i zagrebačkom administracijom. Sjećam se da sam i nekoliko godina prije izbora 2003, za posjeta Bratislavi, kao predsjednik tada oporbenog HDZ-a, na susretu s predstavnicima tamošnjih Hrvata, a na njihove žalopojke kako ne mogu zbog različitih birokratskih prepreka ili pomanjkanja političke volje ostvariti projekt izgradnje tog Centra, dao čvrsto jamstvo da ćemo nakon pobjede na izborima u Hrvatskoj zajedno sa slovačkom Vladom izgraditi tu zgradu što će biti domom Hrvatima u Slovačkoj, točkom okupljanja i središtem kulturnog i inog djelovanja. To je izvršeno upravo u suradnji s premijerom Dzurindom; obje su vlade jednakim udjelom sufinancirale izgradnju koja je završena koncem 2005. Svečano otvorenje upriličili smo u zajedničkom dogovoru za održavanja finala Davis-kupa u tenisu 5. prosinca 2005. u kojem je unatoč prijateljskom ozračju i ugodnom slovačkom domaćinstvu Hrvatska prvi put u povijesti pobijedila u tom prestižnom međunarodnom natjecanju.

U toj sam prigodi predsjedniku Hrvatskoga kulturnog saveza u Slovačkoj, Jurju Cvečku, najavio dar za Hrvatski centar i muzej u Bratislavi – poprsje Marka Marulića, oca hrvatske književnosti, rad hrvatskog kipara Vaska Lipovca, te Cvečku ujedno predložio da razmotre također i da se ta središnja institucija naše manjine i nazove po Marulu. Obrazložio sam taj prijedlog činjenicom da su Hrvati u Slovačkoj kao i u drugim srednjoeuropskim zemljama sačuvali svoj nacionalni i kulturni identitet upravo zahvaljujući jeziku i književnosti. A jezik hrvatske manjine u toj zemlji umnogome podsjeća na drevni hrvatski jezik Marulićeve *Judite*, pa je to bio i dodatni razlog da ovaj velikan hrvatskog duha dođe među svoje.

Pola godine poslije, 24. svibnja 2006, to smo obećanje ispunili. Na velikoj fešti što su je naši domaćini upriličili sudjelovali smo dvojica premijera s našim suradnicima, nekoliko predstavnika slovačke Vlade, naš ministar kulture mr. Božo Biškupić, akademik Mirko Tomasović, ravnateljica Hrvatske matice iseljenika Katarina Fuček, te veleposlanici Hrvatske i Slovačke, Andrea Gustović Ercegovac i Jan Banas. Pred zgradom su nas dočekali Juraj Cvečko i gradonačelnik bratislavske općine Devinsko Novo Selo Vladimir Mraz, a zajedno s njima i dječji folklorni ansambl *Grbarčieta*, dok je u dvorani svirao folklorni ansambl *Črip*. Na početku svečanosti, a nakon pozdrava spomenutih domaćina, održana je promocija

hrvatskog prijevoda Dzurindine knjige *Gdje ima volje, ima i puta*, a potom je naš prvi marulolog Mirko Tomasović održao prigodno slovo o Marku Maruliću. Uz nekoliko prigodnih riječi otkrio sam zajedno s premijerom Mikulašom Dzurindom Lipovčevu brončanu bistu Marula, dok je (već treći!) glazbeno-pjevački zbor hrvatske manjine *Rosica* pjevao himničku *Hrvati, mi smo svi brati*. Juraj Cvečko je u nadahnutom govoru zahvalio na daru, te naglasio da će Marul sada tu i ostati kao vlasništvo slovačkih Hrvata u njihovom novom Centru i muzeju.

Inače naši su se domaćini pokazali i prikazali kao pravi Marulićevi ljubitelji: priredili su malu prigodnu izložbu njegovih djela što ih čuva Sveučilišna knjižnica u Bratislavi. Univerzitetna knjižnica u Bratislavi posjeduje više izdanja Marulićevih latinskih i hrvatskih djela, objavljenih u 16. i 17. st., te u 19. i 20. stoljeću. Taj je podatak zanimljiv marulolozima koji istražuju recepciju njegovih djela u Europi, ali i pokazuje njegovu raširenost u svim zemljama našega kontinenta. Knjižnica posjeduje tri primjerka najpoznatijega djela, *De institutione bene beateque vivendi*, od kojih su dva iz čuvenoga tzv. Nutiusova izdanja (Antverpiae, 1593), jedan iz još starijeg izdanja tzv. Fowlerova (Antverpiae, 1577). Jedan primjerak *Evangelistariuma* (Köln, 1556) iz stručne je literature poznat po tome što je knjizi bio priključen i pobožni spis Meginharda. Ugodno je iznenađenje što je Sveučilišna knjižnica iz Bratislave nabavila znamenito Kukuljevićevo izdanje *Pjesme Marka Marulića*, kojom je edicijom otpočelo kritičko objavljivanje hrvatskih pisaca (SPH, 1, 1869). Da su slovački bibliotekari pratili što se događa u hrvatskoj nakladničkoj djelatnosti, svjedoči nam to da njihova središnja Sveučilišna knjižnica čuva i jedan primjerak divotnog izdanja *Judite* iz 1901. To potvrđuje i primjerak prvog prijevoda jedne Marulićeve knjige na hrvatski jezik: *Poniženi i uzvišeni Isus* (preveo i preobličio fra Cherubin Šegvić, Zadar, 1892). Knjižnica ima na raspolaganju i Marulićevo izdanje iz *Pet stoljeća hrvatske književnosti* (1970), s izborom iz njegovih hrvatskoga pjesničkog opusa.

Na svečanosti u Devinskomu Novom Selu čulo se da i u još nekim slovačkim kulturnim središtima (Trnava) u tamošnjim knjižnicama ima pohranjenih starih izdanja Marulićevih latinskih knjiga, o čemu će biti govora na sljedećem simpoziju o Marku Maruliću u Splitu 2007, tako da će slika prisutnosti »oca hrvatske književnosti« u prijateljskoj Slovačkoj biti dopunjena.

U prigodi otkrivanja poprsja Marka Marulića (djelo akademskog kipara Vaska Lipovca) u Hrvatskom kulturnom centru u Devinskom Novom Selu (Bratislava), 24. svibnja 2006. (akademik Mirko Tomasović; dr. Ivo Sanader, predsjednik Vlade RH; Mikuláš Dzurinda, bivši premijer Republike Slovačke; mr. Božo Biškupić, ministar kulture RH)